

SİMİT ve PEYNİR'le "BİLİMİNSANI ÖYKÜLERİ,"

Jean-François
Champollion

(1790 - 1832)

Yazar ve Çizer:
Bilgin Ersözlü

1799 yılında, bir zamanlar dünyanın en gelişmiş uygarlıklarından birine ev sahipliği yapan Mısır'da, Rosetta kentindeyiz. Bir inşaat sahasında yapılan kazı çalışması sırasında bulunan taşın üzerindeki değişik yazılar gören herkesi şaşırtıyor...

Ne yazıyor acaba?
Okuyabilen var mı?

En alttaki bölüm
Yunancaya benziyor ama
üsttekileri ilk kez
görüyorum.

Hele en üstteki
bölüm çok değişik.
Resim gibi!

Hımm!
Kuş simgelerine bakacak
olursak eski uygarlıklardan kalma bir lokanta
menüsü olabilir bu! Okuyorum bak Peynir.
"Şefin önerisi: Kızarmış ördek"

Ha ha ha!
Uydurma Simit!

O sırada, taşın bulunduğu yerden binlerce kilometre uzakta, Fransa'da bir çocuk, Jean-François Champollion okuldan eve döner.

Hoş geldin Jean.
Anlat bakalım, nasıldı okul?

İyiymi abiciğim.
Latince ve Yunanca sınavlarımdan
tam not almışım. Öğretmenim
"aferrin" dedi.

Ben
bu Fransızca adları
okumakta zorlanıyorum
Peynir. Sen okuyabiliyor musun
biliminsanımızın adını?

Evet Simitçğim.
"Jan Fransuva Şampolyon"
diye okunuyor.

Abisi bu güzel haberi olağan karşılar.

Aferin sana
akıllı kardeşim benim. Yabancı
dilleri senin kadar çabuk öğrenen
başka birini görmedim zaten.

Bana biliminsanımız
dilbilimle ilgili bir şeyler
yapacakmış gibi geliyor
Peynir, sen ne dersin?

Öyle görünüyor.
Mısır'da bulunan gizemli
yazılar da var işin içinde.
Bakalım neler olacak?

Champollion'un yabancı dillere olan ilgisi o dili okuyup yazmayı öğrenmekle sınırlı değildir. O, öğrendiği her dilin, o dili konuşan insanların kültürünü anlamak için iyi bir yol olduğunu daha genç yaşta fark eder.

Tarih boyunca pek çok uygarlık var olmuş. Bu uygarlıkların bazılarında konuşulan diller bu uygarlıkların ortadan kalkmasıyla birlikte unutulmuş, kaybolmuş. Bir zamanlar konuşulan bu dilleri çözebilirsek, bu insanların geride bıraktıkları eserlerdeki metinleri okuyarak kim bilir onlarla ilgili neler öğreniriz!

Bence de.
Hem belki bilmediğimiz
lezzetli yemek tarifleri de öğreniriz!
Kim bilir eski insanlar neler neler yemiştir!
Şlap! Hepsini bir bir ortaya çıkar
Champollion Abi.

Ha ha ha!
Yine güldürdün beni,
sen çok yaşa Simit.

Jean-François Champollion kararını verir. Abisinin desteğiyle Paris'e, özellikle eski doğu uygarlıklarının dillerini öğrenebileceği bir okula gider. Yirmili yaşlarına geldiğinde bir düzine doğu dilini anadili kadar iyi konuşabilir hale gelir. İlerleyen yıllarda bu konularda iyice uzmanlaşır ve dilbilim dünyasında tanınan bir kişi olur. Üniversitede öğretmenlik yaptığı dönemde çok ilginç bir teklif alır...

Mösyö Champollion, yıllar önce Mısır'da bulunan Rosetta Taşı'ndan haberiniz vardır. Üzerindekilerin ne anlama geldiği hâlâ tam olarak bilinmiyor. Taş şu an İngiltere'de bir müzede ve İngiliz biliminsanları bu sırrı çözmek için harıl harıl çalışıyorlar.

Evet, bunları biliyorum Mösyö ama ben Rosetta Taşı'nı görmedim bile. Size nasıl yardım edebilirim ki?

Bu gizemi sizin çözebileceğinize olan inancımız tam Mösyö Champollion. Elimizde taşın üzerindeki bir kopyası var. Bu kopya işinize yarayabilir.

O zaman teklifinizi seve seve kabul ediyorum Mösyö.

E ne var canım! Çeksinler taşın bir fotoğrafını, yollasınlar internetten Champollion Abiye!

Ama o dönemde henüz ne fotoğraf ne de internet var Simitçiğim.

Bence de bu işi çözse çözse Mösyö Champollion çözer. Sence de öyle mi Mösyö Peynir?

Ha ha ha! Bence de öyle Mösyö Simit!

Champollion sonraki iki yıl boyunca titizlikle çalışır.

Alt bölümdeki Yunanca metni okuyabiliyorum. Üstteki ve ortadaki yazılarsa Eski Mısırlıların kullandığı iki ayrı alfabeyle yazılmış olsa gerek. Belli ki bu Eski Yunanlarla Mısırlıların yaptığı, üç alfabeyle yazılmış bir anlaşma!

Nasıl yani? Eski Mısırlılar iki ayrı alfabe mi kullanmış?

Evet Simitçiğim. Eski Mısır uygarlığı binlerce yıl süren bir uygarlık. Eski Mısır'da yönetici kesimin kullandığı "hiyeroglif" alfabeti başka, Eski Mısır halkının kullandığı ve daha sonra yaygınlaşan Demotik yazının alfabeti başkaymış.

Champollion, Eski Yunanca ve Demotik yazılardan yakaladığı ipuçları sayesinde sonunda hiyeroglifleri okumayı başarır.

Okuyabiliyorum! Okuyabiliyorum!

Aa, çatlayacağım meraktan. Ne yazıyor, ne yazıyor?

Önemli olan hiyerogliflerin binlerce yıl sonra yeniden okunabilmesi Simitçiğim, orada ne yazdığı bir ayrıntı yalnızca.

Champollion'un hiyeroglif alfabetini çözmesiyle birlikte bilim dünyasının ilgisi Eski Mısır uygarlığı üzerine yoğunlaşır. Champollion, biliminsanlarından oluşan bir ekibin başında Mısır'a gider. Hakkında neredeyse hiçbir şey bilinmeyen Eski Mısır uygarlığının gizemlerini hiyeroglifleri okuyabilmesi sayesinde birer birer çözer.

Sonunda bu piramitlerin, dev tapınakların kimler tarafından, ne zaman ve ne amaçla inşa edildiğini anlayabileceğiz!

Aa, deve! Biz de deveye binelim Peynir!

Ha ha, tamam!

Peki Simit, bir gün Mısır'a gidersek ben piramitleri gezerim, sen de deveye binersin!

Jean-François Champollion, Eski Mısır uygarlığını inceleyen modern bilim dalını kuran kişi olarak kabul edilir.

Ben daha öykünün başındaki hiyeroglifleri görünce anlamıştım bunu zaten!

Hı hı! Tabii tabii!